

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimitte tot felul de scrisori, cereri și bani. Tot aci să primesc anunțuri cu prețurile cele mai moderate.

Un numar 10 fileri.

A DE VERUL

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

ABONAMENTUL:

Pentru Austro-Ungaria:
Pe 1 an — 2 coroane
Pe 1/2 an — 1 coroană
Pentru străinătate:
Pe 1 an — 3 coroane
Pentru America:
Pe 1 an — 1 dollar

Foaie pentru poporul muncitor român.

Redactată de un comitet.

Apare după fiecă 15. ale luni.

Vom avea foaie săptămânală!

La 1 Maiu st. n. trebuie să avem și vom avea o foaie săptămânală socialistă pentru poporul român. O vom avea mulțumită străduințelor depuse de câțiva tovarăși devotați mișcării noastre. Zicem câțiva și nu toți, fiindcă nu toți tovarășii români își fac datoria pentru a asigura bunul mers al foilor noastre. Cei mai mulți cred că lucrurile se întâmplă dela sine și că nu e nevoie de ajutorul nimănui. Ori așa o credință trebuie să dispară din rândurile noastre! Numai concursul fiecăruia și concursul tuturorora fac succesul unei mișcări.

Dacă tovarășii cari au susținut până acum această gazetă, vor s'o vadă dezvoltându-se, mărindu-se, să aibă un cuprins mai bogat, mai interesant și să apară mai des, apoi să-și dea obolul lor, să-și lege de suflet hotărârea ca să aducă cel puțin 2-3 abonați noi. E doar aceasta o jertfă atât de mică, ce o poate face fiecare atât de lesne — și tocmai jertfa aceasta de se va face numai — va fi cel mai binecuvântat ajutor pentru foaia săptămânală, ea va putea ajunge o armă puternică de lumină, de cultură și de apărare a poporului muncitor român. Dorim ca rugarea noastră de aici să nu fie cuvinte aruncate în vânt, ci toți tovarășii noștri din provincie și de pretutindeni să se puie pe muncă, să cucerească cititori noi pentru foaia noastră. Va fi darul cel mai frumos, ce-l vor face mișcării și lor însuși. Așteptăm prima rândunică!

Cu salut frățesc:

Comitetul central român al partidului socialdemocrat.

S'a prăbușit

guvernul Khuen-Héderváry. După ce de mult pierduse încrederea din partea poporului și-a pierdut acum și încrederea împăratului-rege. Ministrul președinte Khuen a fost concediat ca un servitor netrebnic, care nu împlinește poruncile stăpânului, ci voiește să facă totul numai așa cum îi taie lui capul: Mai rămâne în slujbă două săptămâni, de formă, până ce se va găsi altul mai vrednic.

Și firește că-i năcăjit tare contele Khuen, că tocmai acum când era mai sigur de guvernare, după faimoasa pace încheiată cu kossuthistii — să se trezească de odată seos din funcție. Cine îl mai mângăie acum sunt grofii, de al de Tisza, Apponyi, Andrassy — tovarășii lui de suferință. Căci eu prăbușirea guvernului s'a prăbușit și întreg regimul de conți reacționari, cari voiau să se servească de reforma militară ca de un paravan care să-i apere de explozia bombeii votului universal.

Dar nu s'au priceput: Reforma militară a devenit pentru dânșii nu un paravan, nici un scut, ci o piedică de care și-au frânt gâtul. Și au rămas acum fără apărare, în fața votului universal, care pentru ei e curat o bombă în exploziune, ce va face ravagii în interesele lor de „privilegiați și favorizați ai națiunii.“

Rezistența învinsă a partidului juthist, întărită încă de puterea masselor populare — a făcut cu neputință rezolvarea în parlament a reformelor militare. În Viena factorii autorizați s'au încredințat că politica grofilor a dat faliment în Ungaria, manifestându-și neputința prin târăganarea la sfârșit a dezbaterilor în jurul reformelor militare. Și s'a ajuns la convingerea că numai introducerea votului universal va pune capăt unei generale, economice, politice și sociale a țării ungară.

Și grofii țării noastre patrie își dau seama de aceea de aceea s'au constăruit tari și sidari conștienți. Vienei, să lupte pentru menținerea parlamentului de clasă de astăzi.

Tăria a lor însă nu va fi de lungă durată, căci dată ce sunt chemați la Viena și li se face dulce, ca să accepte frânele puterii, diat se înmoaie, roșună la hotărârile lui, conspirația reacționarilor și șovinistilor „forme acceptabile“ ca să își caute „capra cu varza.“

Un lucru e sigur: Fantoma votului universal de care se îngrozesc politicianii unguri de azi, va trebui să ia forme pipăibile, va trebui să fie realizată cu voința sau contra voinței lor. Și guvernul care va succede pe cel al lui Khuen-Héderváry va avea ca prim punct în program reforma electorală. Aceasta e voința națiunii, e voința regelui — și în fața acestor puteri suverane vor trebui să se plece pumnul de „domni“ ai Ungariei.

Chemare la datorință cătră secțiunile și tov. români.

Mișcarea socialistă română din Ungaria datează de aproape 10 ani. În acest timp prin multe greutăți a trecut. La început au lipsit oameni conștienți, cari să propage ideile socialiste prin scris și viu grai. Din 1907 incoace putem zice că am pus temelia mișcării noastre cu formarea secțiunilor românești de partid. În ele s'au format mulți tovarăși, devenind conștienți.

Răul cel mare este însă că nu-și face fiecare datorința îndestul față de mișcare. Să mă explic: Avem secțiuni cu numele mai în toate orașele unde sunt români. Dar ei nu au găsit de bine, să dea viață secțiunilor noastre de partid, cu toate că-s buni vorbitori și propagandiști.

Cu destul regret trebuie să spun, că mulți nu-și fac datorința de socialdemocrați, conștienți de chemarea lor. Sunt mai bine de 6 săptămâni, de când s'a ținut congresul nostru. Acolo de comun acord am luat unele hotărâri bune în interesul mișcării. Astfel am stabilit ca secțiunile noastre să capete ființă reală, să nu ființeze numai cu numele. Ele au sarcina să activeze, ca să deștepte muncitorimea și poporul român la viață. Secțiunile având acelaș rol cum îl are partidele locale din provincie, în ce privește propaganda printre muncitorii români. Astfel tot ce privește agitația ca scris cât și ca vorbiri la adunări, cade în sarcina secțiunilor noastre românești.

Mă întreb, ce au făcut secțiunile și tovarășii noștri români în direcțiunea aceasta? Au căutat ei cât de puțin, ca să aducă la îndeplinire hotărârile congresului. Răspunsul este nu. S'au ținut dela congres incoace adunări populare în multe orașe pentru votul universal și alte puncte capitale cari interesează muncitorimea și poporul, dar secțiu-

nile și tovarășii noștri nu și-au făcut datorința de a chema la acele adunări și pe poporul român din acele localități, prin placate și totodată să spună dela aceiaș tribună și în limba românească durerile și năcazurile noastre spre mai bine, spre libertate și o stare mai bună.

Acest lucru nu s'a făcut și este destul de regretabil, că tovarășii noștri români în loc să caute a vorbi românește la adunări cătră români, ei vorbesc ungurește și nemtești cu toate că tovarășii noștri unguri și nemtești au destul oratori și încă de seamă, astfel nu se simte de loc lipsă ca noi românii să facem pe oratorii unguri, vorbind numai ungurește, iar pe poporul nostru să-l lăsăm să doarmă mai departe somnul peirei, nechemându-l la muncă și nearătându-i calea ce duce la dezrobire. În interesul mișcării socialiste întregi avem datorință să facem să înceteze această stare de lucruri, să ținem adunări speciale românești unde să fie chemat poporul român la lupta pentru drepturi, iar la adunările mari populare să căutăm în orașele unde sunt și români, să se vorbească și în limba românească, iar pe placate să fie scris și românește, aceasta dacă se face, atunci putem spune că suntem socialdemocrați internaționali, până atunci însă nu avem dreptul acela.

În privința aceasta Sibiul poate să ne fie pildă, se vorbește aici în toate limbile la adunări, nu numai ungurește, cum se practică în celelalte orașe, în detrimentul mișcării.

Secțiunile mai au datorința să țină ședințe săptămânale, sau cel puțin de două-ori la lună, unde să se țină conferințe, cetiri, declamații, cântări, să se facă înscrieri de membri etc. Totodată să se aranjeze petreceri cu teatru, iar din veniturile lor să-și formeze biblioteci, să aboneze ziarele și revistele noastre socialiste. Trebuie apoi ca secțiunile noastre să aibă bărbați de încredere în comisiunile locale ale sindicatelor și în partid, în fiecare localitate. Asemenea cotizațiunile, darea de partid să se încaseze de către cassarul secțiunii în fiecare lună, dela toate organizațiunile după numărul membrilor români câți sunt în acele sindicate. Ce privește însă propaganda locală ca scris și speșele de drum pentru oratori la adunări, asta privește direct secțiunile românești și comitetul central român. Foile noastre ca să devie săptămânale, trebuie să avem ambiția de luptători, ca cu toate greu-

tățile și piedicile ce ne stau în cale să le scoatem săptămânale cel mai târziu dela 1. Mai.

Dar pentru aceia trebuie făcut ca fiecare membru român din sindicate să capete dela organizațiunea lui foaia noastră, totodată să sprijinim cu toți foaia, a abona câți mai mulți frați de ai noștri, pentru a putea răspândi pretutindeni cuvântul de deșteptare și de luptă. Nădăjduesc că de aici încolo ne vom face cu toții datorința, chemând poporul român la luptă și organizare.

Sibiui.

I. Crețu.

Adunări populare și demonstrații pentru votul universal.

Muncitorimea socialistă din țara noastră își dă acum bine seamă că anul acesta va fi un an istoric pentru Ungaria, de care va atârna viitorul țării, viitorul tuturor popoarelor din patrie. Căci s'a încins lupta în jurul votului universal, care trebuie neapărat înfăptuit anul acesta. Și fiindcă trebuie, grofii și domniii țării noastre se unesc și se chibzuesc cum să falsifice acest drept al poporului.

Poporul muncitor la rândul său, nu se lasă bătut și înșelat. Știe el că va căpăta atâtea drepturi câtă putere va arăta că are. De aceea prin adunări și demonstrații mărețe în întreaga țară — muncitorimea arată că e o forță, deocamdată pacinică, dar dacă va fi provocată, va știe să fie și războinică, înfruntând cu curaj și eroism ori-ce atac al grofilor și al clasei stăpânitoare în genere.

Demonstrația din Budapesta

a fost cea mai impunătoare, cea mai uriașă ce s'a văzut vre-o dată în Capitala Ungariei. Peste 132.000 muncitori, muncitoare, uniți cu elemente democratice din celelalte pături sociale, studenți, адвоcați, comercianți au demonstrat contra regimului politic de azi și pentru neîntârziata realizare a votului obștesc.

Din zeci de colțuri ale Budapestei porneau în șiruri groase muncitorii, cu steaguri roșii, cu placate și hârtiute roșii, cu aceiaș revendicare: Vrem votul universal. În largă strada Andrassy s'au unit într'o oștire fără sfârșit batalioanele de muncitori. În fața monumentului milenar masele populare s'au oprit pentru a asculta cuvântările energice ale oratorilor. Dela mai multe tribune au vorbit tovarășii Kunfi, Bokányi, Weltner, Garbai și deputatul justhist dr. Ludovic Beck.

Kunfi a spus între altele:

Mutare silită.

De: Ada Negri.

Sărmanii oameni, n'au plătit chiria,
Și boarfele în drum li-s aruncate:
Sărăcăcioase haine — țoale rupte...
Mutarea asta pare-o agonie.

Și ploaia curge batjocuritoare
Pe zdrențe vechi, pe mobile mâncate
De cari, descoperite, rușinoase,
In ele e un suflet care plânge.

Și patul cugetă la desmierdarea
Ce-a ocrotit și care-a dat durerii
Doi copilași plâpânzi cu mâini de ceară,
O, blăstămat amor al sărăciei!

Și tipă 'n vânt: Cine a dat drept femeii
Flămânde, slabe — pentr'o sărutare —
O viață nouă în infern s'asvârle?
La cei săraci, iubirea e o crimă.

Sub ploaie carul scârțâie; urmându-și
Ruina 'necet, un muncitor pășește,
Cu fruntea 'n jos, uscat, mut de durere,
Și ochii triști, nici mai privesc în urmă.

„Masele s'au adunat aici pentru a-și ridică pumnii contra conspirației conștilor, cari amenință drepturile poporului. Astăzi masele populare se mărginesc la o simplă demonstrație, dar mâine vor face uz și de alte mijloace.

Deputatul dr. Beck a salutat mulțimea în numele partidului justhist, declarând că justhiștii continuă a fi solidari cu socialiștii pentru cucerirea votului universal. Se poate vedea acum că alătura de puterea militară a statului se mai află și puterea organizată militărește a masele populare, care vor știe să ducă la izbândă ideia votului universal.

S'a primit apoi o rezoluție, prin care muncitorimea din Budapesta în numele milioanele de muncitori ai țării cere realizarea neîntârziată a reformei electorale înainte de ori-ce altă reformă. Declară că dacă guvernul se va folosi de violența pentru a înăbuși lupta energică a opoziției din parlament — va avea atunci de furcă cu violența revoluționară a masele populare.

Cu tot timpul ploios, demonstrația din Budapesta a fost la înălțime, măreată și grandioasă.

E de notat că la această demonstrație au luat parte și muncitorii de câmp români și sloveni.

Infără de această demonstrație din Budapesta s'au mai ținut adunări populare în mai toate orașele. În capitală a avut loc în seara de 3 martie

adunarea poporală a românilor,

convocată de comitetul central al partidului socialdemocrat român și prezidată de tov. Fluerag. A luat cuvântul tov. G. Grădinaru, care a vorbit despre însemnătatea votului universal. A arătat cum dela 1868 — toate partidele cari au guvernat această țară, n'au fost alese decât de o mică minoritate a poporului, pe când restul poporului a fost oprit de a lua și el parte la viața politică a acestei țări. Asta e cauza pentru care poporul muncitor din Ungaria suferă cea mai neagră mizerie. Cu cifre statistice a arătat cum 5 la sută din muncitorime are drept la vot, pe câtă vreme celelalte categorii sociale ca comercianții, fabricanții, marii proprietari etc. se bucură de toate drepturile, așa că acești domni cari ne stăpănesc fac legile numai în favoarea lor, pun dările cele mai mari pe spinarea poporului sărac.

Și lângă el femeia, ostenită,
Cu doi copii de mână. În tăcere,
Se duc mereu — și nu știu nici ei unde,
Și ploaia-i biciuește fără milă.

Un chin cumplit, ce par'că amenință,
Mocnește 'n sdrențele îngrămadite,
In carul vechiu ce geme și trosnește,
In cei patru pribegi cu chipuri slabe.

Și acea mizerie ce 'ncurcă drumul,
Acele mobile stricate, roase,
Ce prin noroiu spre viitor se 'ndreaptă
Par începutul unei baricade.

Trad. de: A. Vlahuța.

Judecată de copii.

De: Leo Tolstoi.

Despre războiu.

(Gavrila, soldat în rezervă; slugă. Mișa, băiețelul moșierului.)

Gavrila: Ei, Mișule, rămâi cu Dumnezeu, cine știe de ne vom mai vedea vre-o dată.

Mișa: Te duci, deabinelea?

Gavrila: Da, Mișa; a izbucnit războiul și eu doar sunt rezervist.

Mișa: Impotriva cui a izbucnit războiul? Cine l'a pornit și'n contra cui?

Tovarășul Grădinaru făcând o comparație între alte state și statul ungar, constată că Ungaria e cel mai din urmă stat din toate punctele de vedere. Astăzi a venit timpul când noi muncitorii trebuie să ne ridicăm cu toții pentru a ne cere dreptul la viața politică, pentru ca legile să fie făcute și în interesul nostru, pe când astăzi toate sunt numai pentru domni bogăți, cari fac crime, sunt lăsați liberi, pentru-că fac parte din clasa stăpânitoare, pe când un tovarăș al nostru a scris un articol, a fost condamnat la patru luni închisoare — același lucru s'a întâmplat în țara Bârsei cu niște țărani români, cari au fost condamnați pentru-că le-a intrat vitele în moșia grofului de acolo.

Poporul trebuie să fie atent și să lupte pentru introducerea votului universal, ca în locul Ungariei de azi să intronăm o Ungarie modernă și nu asiatică, cum vor stăpâni.

Tovarășul Ciser printr'o vorbire înflăcărată arată prin câte greutăți a trecut omenirea până acum, când a trebuit să-și cucerească o stare de lucruri civilizată. Muncitorimea din Franța, Germania și în alte părți, care a luptat pentru cucerirea de drepturi, și-a ajuns scopul. Și noi azi suntem în fața unei lupte mari, în care avem de cerut drepturile noastre la viața politică a acestei țări.

Tovarășul Fluerag, președintele adunării, încheie adunarea, arătând că datorința noastră este ca cu toții să fim la postul nostru.

In provincie.

S'au ținut adunări urmate de demonstrațiuni la: Timișoara, Oradea-mare, Pojun, Cluj, Murăș-Vasarheiu, Pécs, Szabadka, Eger, Kaposvár, Ciaba, Pápa, Zenta, Cegléd etc., la cari au luat parte mii și mii de tovarășii, ținându-se adunări impozante, la cari au vorbit oratori în toate limbile. La Arad a vorbit din partea românilor tov. Damian Sava.

Adunările din Pesak și Egeres, despre cari ne-am ocupat în numărul trecut al foii noastre, la cari a luat cuvântul tov. Novac din Timișoara — au dovedit ce rezultate bune poate avea agitația tovarășilor noștri conștienți, dacă vin cât mai des în contact cu păturile populare ale nației românești. Prin acțiunea începută de tovarășul Novac, numai în Pesak și Egeres, ca prin rezultat a fost că a răspândit o sută de broșuri „Ce este și ce vrea socialdemocrația” și a făcut 30 de abonamente la foile noastre. Ar putea ceilalți tovarășii ai noștri din provincie să urmeze pilda tovarășului Novac și prin satele din jurul lor, să ducă cuvântul mântuirii. La muncă deci!

Gavrila: Dumnezeu știe. Nu m'am putut desluși îndeajuns. Am citit în gazete despre asta, dar nu am putut să-i dau de cap. Se spune că împăratul austriac s'a supărat pe al nostru, pentru-că — cum îi chiamă numai? — s'au purtat foarte bine cu ei...

Mișa: Și de ce te duci acuma la război?

Gavrila: De ce? Doar' asta o știe ori-șicine: pentru țar, pentru patrie și pentru sfânta noastră lege.

Mișa: Dar nu te duci bucuros?

Gavrila: Dar cine se duce bucuros la război? Să lași femeie, copil, când și-a viața omului e atât de bună — și-ar veni gust de așa ceva.

Mișa: Atunci de ce te duci? Pune răspicat: nu vreau și nu te duce. Ce ar putea să facă cu tine?

Gavrila (râde): Ce putea să facă cu mine? Mă vor duce în silă.

Mișa: Cine te va duce?

Gavrila: Cine? Chiar soldații duși cu silă ca și mir...

Mișa: De ce te-ar duce? Doar și starea lor e tot așa ca și a ta?

Gavrila: Ei de aceea sunt superiori, fiind că dau numai porunca și pe urmă mă duc.

Mișa: Și dacă nu vor să îndeplinească porunca?

Note în chestia națională.

— *Articol în care se dă dreptate profesorului universitar, Nicolae Jorga.* —

II.

Dl Slavici acum trei ani, voia să ne convingă că d-sa a rămas în România tot „mocan“, că nu s'a asimilat, luând obiceiurile, apucăturile și felul de a vedea al oamenilor cu cari trăiește acolo, ci a rămas „om mai mult ori mai puțin nesuferit pentru cei suptiați prin „civilizație.“

Vremea, curgerea obștească a împrejurărilor a venit să ne încredințeze, că dl Slavici s'a înșelat și că n contactul de peste 30 de ani cu politicianii de totfelul din țara românească, d-sa „inițiat în toate secretele și consultat în toate momentele de aceeași oficiu de politicieni dela București“ — a sfârșit să-și însușească apucăturile și felul de a vedea al oamenilor cu care a trăit. Ceia ce-l întrista și-l indigna odinioară, aume faptul că în România superioritatea nu prețuiește nimic, dacă nu e pusă în serviciul cuiva, că dacă vrei să ție lumea seamă de tine, trebuie să fii slugă, să servești pe un om ori o tovarășie de oameni, i-a apărut mai târziu ca firească și s'a conformat acestei stări de lucruri.

Drept e, că la început dascălii politicianismului român au avut mult de furcă cu acest elev al lor, — l'au săcâit și terorizat peste măsură. Așa defunctul ministru român Em. Lahovary, amenințase pe dl Slavici cu expulzare din România, pentru-că n'a vrut să slujească politicei conservatoare, fiind-că n'a vrut să intre în redacția ziarului „Timpul“. Și amenințarea aceasta cu expulzare a făcut ca Slavici să fie azi cetățean român: Dl Teodor Rosseti, pe atunci ministru de justiție, luând sub ocrotirea sa pe dl Slavici, l'a trecut prin Senat și după 6 ani a trecut și prin Cameră.

Odată, dl Slavici, ajuns cetățean român, conducătorii partidelor politice, au aruncat îndată mrejele după el. Când venea în casa junimistului Titu Maiorescu (actualul ministru de justiție în România), în mijlocul vreunei discuții cu caracter literar, îi dădea lui Slavici peste nas cu vorba „amicul d-tale Sturdza“, iar când se ducea la fostul șef al partidului liberal, la d-l Sturdza, acesta îi trântea aceeași vorbă „amicul d-tale Maiorescu“. Și într'o bună zi ajunsese chiar ca Titu Maiorescu să spuie dlui Slavici să aleagă între el și Sturdza, între politica junimistă conservatoare și politica liberală. Dl Slavici îi răspunde: Nici cu d-voastră, nici cu Sturdza. Dar degeaba, dl Slavici n'a putut rezista: A sfârșit prin a se pune în serviciul unui om ori a unei to-

vărășii de oameni... căci în România — dacă vrei să ție lumea seamă de tine trebuie să fii slugă.

Pe la 1907 dl Slavici se supărase pe „Lupta“ (organul de atunci al partidului național), pentru modul cum apreciasse scrisoarea d-sale de care vorbim la începutul acestei serii de articole.

Ori ce a spus atunci ziarul budapestan „Lupta“ despre dl Slavici. Că „generalizează supărări personale, „că din scrisoarea sa vorbește mai mult pesimistul jignit, omul de literă atât de nedreptățit în țara românească, scriitorul distins care ocupă o situație atât de umilă în Regatul român în raport cu talentul și cu meritele sale.“

La aceste constatări dl Slavici a răspuns atunci, că „e o lipsă de tact a pune în discuțiune publică *supărările personale* ale unui om, care nici odată nu s'a plâns el însuși nimănui și că ori-care ar fi pozițiunea în care mă aflu, mi-am ales-o eu însumi, potrivit cu firea mea și toți cei-ce mă cunosc știu că sunt mulțumit cu ea.“

Cum însă pe roata acestei lumi se suie și se coboară sortile omenești, așa și pentru dl Slavici, după zile de favoare — au urmat zile de restriște. Și aceeași oficiu de politicieni dela București, care i-a cerut servicii — a făcut apoi „toate cele cu putință pentru a-l ucide material și moral.“

Firește că n anul 1909, când dl Slavici a avut de luptat cu atâtea neajunsuri materiale din cauza retragerii din viața politică a protectorului său, Dimitrie Sturdza — în 1909 dl Slavici nu mai putea spune ceia ce a spus în 1907 — că „ori-care i-ar fi pozițiunea în care se află — e mulțumit cu ea și nu se plânge nimănui.“

Ba nu mai era mulțumit de loc și s'a plâns chiar la mulți de situația sa, că „dela unguri n'a pățit atât cât a pățit dela români“, că „acum la bătrânețe să nu-și aibă pâinea și nici familia asigurată.“ Vom înțelege acum de ce, către apusul vieții, d-nii Slavici și Brote, au încercat o aventură, oferindu-și serviciile guvernului ungar. E și aceasta derivatul școalei politicianismului român.

Partidele politice din România se interesează de soarta românilor din Ardeal și Ungaria numai atât cât le dictează interesele lor. Politicianii români aflând că regele Carol se interesează oarecum de Ardeleni, s'a iscat atunci o concurență între partide, fiecare căutând să arete regelui că are *mai multă trecere* printre români din Transilvania, trecere obținută printr'un compliment, printr'un gest și în cazurile cele mai dese prin *ajutoare bănești*, pe față sau în taină.

Ori tocmai ademenirile, cochetăriile acestea ale politicianilor din România, subvențiile bănești — sunt adevărate atentate la moralitatea românilor din Ungaria, e corupția caracterelor.

Și ca să fie altfel — adică ca legătura noastră cu românii din regat să nu mai aibă urmări triste, mai ales pentru intelectualii dela noi, pentru clasa noastră inteligentă — ce e de făcut?

Trebuie, cum a spus altădată Slavici, *investitorul meșter* (iar nu politicianul Slavici) trebuie, ca toți, de pretutindeni să dăm ceia ce e mai bun în sufletele noastre, ca să combatem duhul cel rău de care e stăpânită azi România. Și n loc ca cei-ce pleacă în țara românească, să intre în tabăra politicianilor „a lui Goliath grozavul“, să mărească mai bine ostirea acelora cari luptă ca n București să fie lumină care să lumineze pretutindeni unde trăesc românii, să îngroașe mai bine ostirea acelora, cari călăuziți de un vast și nobil ideal omenească, luptă pentru distrugerea prejudecăților, a păcatelor vechi și nouă ale societății de astăzi.

ECONOMIE.

Cooperative agricole.

(Gr.) Una dintre chestiunile sociale ce țin de cadrul partidului socialist și care încă n'a fost până acum indelul dezbătută nici rezolvită, este chestiunea agrară.

Această chestiune, care ar trebui să fie pusă împreună cu celelalte chestiuni ale proletariatului industrial în fruntea programului socialist — căci e vorba de cea mai numeroasă pătură a poporului, țărănimea care aparține doar tot clasei muncitoare — această chestiune n'a ajuns încă la o deslegare mulțumitoare nici în statele unde socialismul a ajuns la o înaltă dezvoltare.

Chiar și în statele așa zise agricole, de specia Italiei ori a Danemarcei, muncitorul agricol se sprijinește mai mult pe mișcarea politică, deoarece chestiunea economică nu a ajuns la o deslegare.

Acolo unde există organizații economice-agricole se pot vedea pilde de desacordul dintre necesitățile economice ale plugarului și bazele organizației: asta e cauza că nu se pot desvolta și întări. Și faptul, că la diferite state e o colosală deosebire de formă și fond în organizațiuni ne dovedește că cu toată strădăduința ce o depun partidele, chestia agrară e o problemă socială încă nedeslegată.

Aceasta mă îndreptățește să constat în ramura aceasta o mică greșală în teoria lui Marx; mică, dar destul de mare pentru ca mișcarea socialistă să simtă prin ea o pedică.

În viața industrială proletarul are pentru cauza sa organizațiuni bazate pe lupta de clasă, cari sunt în bun acord cu necesitățile sale economice. Dar ce are însă plugarul?...

Când și la țară se introduc organizații, bazate deasemenea pe lupta de clasă — vedem că treaba nu merge.

Proletariatul agricol, adică țărani fără pământ, ci numai muncitori, nu se formează nici atunci, când proprietatea mică se distruge. Și nici atunci, când la marele proprietar sunt exploatați suto de muncitori agricoli. Țăranul lucrează, ca muncitor, pământul micului, mijlociului și marelui proprietar, fără însă ca prin aceasta să fie proletar, deși exploatarea se practică, și el, țăranul, e o victimă acestei exploatare.

Mai vedem iară că proprietatea mare de pământ sau *latifundiile*, cum li-se mai zice, nu produc mai mult, decât col parcelat. Pe când în industrie, marea industrie înghite pe cea mică prin producția ei accelerată. Și o mașină introdusă într'un atelier, aruncă zeci de brațe pe drum în piața ofertelor.

Gavrilă: Asta nu se poate.

Mișă: De ce nu?

Gavrilă: Pentru-că... pentru-că așa lege nu este.

Mișă: Ce fel de lege?

Gavrilă: Zău, ce întrebări caraghioase îmi pui d-ta mie. Cu d-ta nu mai gată omul. Acum însă trebuie să regulez samovarul.

Despre dare.

(Primarul satului: Grușa și fetița de șapte ani.)

Primarul (intră în odaia țărănească, sărăcoasă, înăuntru e numai Grușa. El se uită împrejur): Nu e nimeni acasă?

Grușa: Mămuca s'a dus la câmp după vacă și Fedjea lucrează.

Primarul: Ei, spune-i mămuică-tei, că a fost aici primarul. Vin acum a treia oară să-i spui ei și că o vestesc, că Duminecă să aducă negreșit darea, că altfel îi duc vaca...

Grușa: Ne duci vaca? Ce, ești hoț? Apoi noi nu ți-o dăm.

Primarul (zimbește): Hm, uită numai ce copil viclean! Cum te chiamă?

Grușa: Grușa.

Primarul: Așa, Grușa! — ești o fată minunată. Ascultă dar, Grușa, să-i spui mamei tale, că pentru aceia tot îi duc vaca deși nu sunt hoț.

Grușa: De ce o duci, dacă nu ești hoț?

Primarul: Pentru-că trebuie să plătească toți aceia, cari sunt împuși la dare. În locul birului voi duc vaca.

Grușa: Ce dare?

Primarul: Hm. — Ce dare? Păi aceia, ce țarul a pus-o și pe care poporul trebuie să o plătească.

Grușa: Cui trebuie plătită?

Primarul: Se știe cui trebuie plătită.

Grușa: Ce, el e sărac? Noi suntem săraci... Țarul e bogat. De ce îi trebuie banii noștri?

Primarul: Doar' nu pe seama lui ia banii. Ei îi vor cheltui iarăși pentru noi, pentru trebuințele noastre. Pentru superiori, pentru armată, pentru școli, prin urmare în folosul nostru.

Grușa: Ce folos avem noi de acolo, dacă tu ne duci vaca? Asta nu ne aduce folos!

Primarul: Dacă voi fi mare, vei pricepe și astea. Să-i spui mamei tale așa, auzi?

Grușa: Nu, așa povești nu-i voi spune. Dacă voi, tu și țarul aveți trebuință de ceva, atunci să vă câștigați cu puterile voastre. Dacă noi avem trebuință de ceva, și noi ne vom câștiga cu puterile noastre.

Primarul: Și tu o să ai o moară bună, când vei fi mare.

Trad. de: I. U.

La câmp nu se vede, ca un pogon din latifundii să producă atât de abundent, încât să nimicească pogonul din mica proprietate, presupunând că se întrebuințează același sistem de a se cultiva pământul și cu aceleași unelte tehnice se folosește unul și altul, am putea spune că produsul e egal...

De aici trebuie să conchidem că pe baza de mai sus nu se poate porni organizarea economilor, țăranilor, ci tocmai contrar cum este la proletariatul industrial. Pe când în industrie se poate aștepta la distrugerea micii industrii în favoarea marelui industrii, proletariatul având atunci un singur colos în față — marelui capital —, în agricultură însă nu e tot așa.

Agricultorul chiar atunci când e distrus ca proprietar, nu devine proletar agricol, ci dacă nu se duce la slujit, tot în fabrici își vinde brațele de muncă, așa că problema vieții acestuia este de sine rezolvată. Dar ce se face cu marele număr de agricultori, cari rămân și vor rămâne încontinuu proprietari? — căci să notăm bine, că nu atât marea proprietate e cauza distrugerii celei mici, cât e starea critică din țară, o criză financiară, comercială, ori neproducția, anii raii etc. Ce să facem cu tabăra mare a agriculturii?

Să se aștepte, ori să se grăbească proletarizarea lor?

— După părerea mea — nu! Ci tocmai să se apere și să se întărească prin organizațiuni avute lor, înlesnindu-le totodată la o ridicare economică, materială și culturală.

Aceasta prin „cooperative, prin tovărășii de mașini agricole.“

Am zis că pământul latifundiar produce, numai relativ, mai mult ca mica proprietate: aceasta prin mijlocirea capitalului avut la îndemână.

Unelte tehnice moderne (mașini agricole) și prin lucrarea sistematică a pământului e. t. c. (cunoștințe fizice și chimice).

Acestea trebuie să le aibă și micul agricultor și în jurul lor trebuie să se grupeze cu toții, servindu-se de ele în comun.

Prin această colectivizare s'ar putea realiza dorința lor particulară și totodată și aceia a socialiștilor de a se grupa într'o tabără care se ține tot de clasa celor exploatați.

(Va urma.)

Viața politică și socială.

IN ȚARĂ.

Criza ministerială.

Khuen-Héderváry când a fost la rege ca să-și prezinte demisia, n'a știut pe cine să-l recomande ca succesor al său. De aceea regele va chema în audiență pe mai toți bărbații politici ai Ungariei. Joi au fost primiți în audiență președintele Camerei, Návay și președintele casei magnatilor Csáky. Pe vineri sunt chemați la rege contele Tisza și Ludovic Láng.

Până la formațiunea noului guvern va mai trece încă două săptămâni. Toate ziarele cred că ministrul de finanțe, Lukács va fi șeful viitorului guvern.

IN STRĂINĂTATE.

O lege pentru țăranii din România.

Guvernul conservator din România, deși cunoscut ca cel mai reacționar — a vrut să arete că nu-i orb, că problema cea mai importantă pentru țara Românească rămâne tot aceea, de a micșura marea mizerie ce bântuie satele românești. Și de aceea a venit în parlament cu o lege, prin care statul va răscumpăra toate moșiile așa numite de mână moartă, cari au o estindere de 600.000 hectare și aparțin până acum eforiei spitalelor, Academiei Române, bisericilor etc. și împărțirea lor, parcelarea lor în loturi mici la țăranii săraci. Țăranii vor plăti pământul ce li se dă: la punerea lor în posesiune 15

la sută, iar restul îl plătesc în curs de 40 de ani în 80 de rate sementrale cu 4 la sută dobândă.

Marii boieri din partidul conservator însă au văzut în această lege — iarăș ceva revoluționar, că prea mult se acordă prin ea țăranilor. Și de aceea s'au împotrivit ca legea aceasta să treacă prin parlament, până ce nu va fi ciuntită, modificată, în sensul ca nu toate cele 600.000 hectare să fie date țăranilor, că ar fi prea mult, că acestea ar însemna o expropiere, o confiscare a proprietăților boierești pentru talpa țării.

Guvernul român s'a supus domnilor boieri și a modificat legea. Acum ea se debate în parlamentul român și sunt deputați cari protestează contra modificării legii în favoarea țăranilor.

Legea ce se discută acum a spus deputatul Giulea, mai urmărește crearea unei proprietăți mijlocii. Ori cine cere azi pământ? Aceia, cari mai au, sau aceia, cari n'au de loc?

Proiectul legiferează mai mult în vederea celor ce mai au, căci se fac loturi mari și se cere un avans de 15 la sută.

În Oltenia, în special în Dolj, marea majoritate a țăranilor au ajuns proletari, neavând de loc pământ. De unde să dea ei avansul de 15 la sută?

Țăranii stau rău azi, mai ales din cauza că s'a generalizat sistemul cultivării în regie. Proprietarii voesc să câștige mai mult, de aceea nu mai dau pământ de lucru la țăranii.

Crearea proprietății mijlocii se face în vederea viitorului.

Dar dacă astăzi avem nevoi urgente, dacă avem o pătură așa de mare de țărani proletari, ar trebui să satisfacem mai întâi aceste nevoi urgente.

Prima noastră grijă trebuie să fie pentru cei ce n'au pământ de loc. Aceștia s'au răscolit în 1907, nu aceia cari au putea cumpăra loturile cele mari.

Greva generală din Anglia.

Dela 1 Martie st. n. a pornit cea mai uriașă luptă între proletariatul și capitaliștii din Anglia. Peste un milion de ocnari au declarat grevă, fiindcă proprietarii de mine nu vor să accepte principiul minimumului de salar cerut de federația generală a minerilor. Dar oare pretențiunile ocnarilor englezi sunt atât de mari, încât nici intervenția stăruitoare a guvernului n'a putut îndupleca pe capitaliști să satisfacă cererile lucrătorilor? Comitetul executiv al minerilor cere să se stabilească o serie de salarii, cari variază dela 5 coroane 50 fileri pe zi la minele Somasit și la 9 coroane în sudul țării Galilor. Comparând veniturile mari ale proprietarilor mari cu salariile mici ale lucrătorilor, vedem că pe când veniturile capitaliștilor s'au urcat cu 6 procente, salariile numai cu 1 procent. Chiar dacă patronii ar spori salariile cu 5 coroane pe săptămână, ei încă ar putea să distribuie acționarilor minelor dividende, cari să treacă de 3 la sută.

Ocnarii dispun de un fond de 54 milioane coroane, cu cari vor rezista în luptă, până la succesul final. S'a socotit că banii aceștia vor fi cheltuiți într'o lună de zile. Prin urmare, ocnarii trebuie să zorească lupta prin toate mijloacele.

Cei mai neînduplecați în cererile lor sunt ocnarii din țara Galilor, unde spiritul socialist e mai dezvoltat.

Cum breasla ocnarilor alcătuiește cheia de boltă a societății, prin greva lor, au târât după sine o mulțime de alte bresle în luptă. Fiind lipsa de cărbuni, trenurile și vapoarele nu mai pot circula, cele mai multe fabrici și uzine au fost închise, așa că alăturarea de milionul de mineri greviști se mai află acum în Anglia peste 150.000 lucrători fără lucru.

Cât de importantă e această grevă, se poate vedea din discursul rostit la Tavnton de Keir Hardie, fruntașul partidului muncitoresc englez, acare între altele a spus:

„Dacă izbucnește războiul, va fi un războiu revoluționar, care va merge până la capăt. Care îi va fi desnodământul se va vedea. Va fi poate naționalizarea minelor, care atunci ușor se va putea cere.“

Patronii însă se bizue mult pe faptul că fondurile minelor se vor epuiza repede și că atunci vor trebui să cedeze.

Guvernul nu se impacă, însă, cu socoteala asta, deoarece la mijloc nu sunt numai interese patronale, ci interesul superior al țării, care nu poate îngădui o grevă în industria minieră, căci o asemenea grevă e moartea economică a Engllterei.

De aceea, tratativele continuă cu infrigurare, guvernul fiind hotărât de partea minerilor.

CRONICA.

— **Al XIX-lea congres al social-democrației din Ungaria** va avea loc la Budapesta, la Paștile catolic, care începe la 8 Aprilie. În acelaș timp și socialdemocrații germani din Ungaria își vor ținea conferința lor.

— **În amintirea poetului Alecsandru Petőfi**, a cântărețului durerilor poporului, a luptătorului care a îmbărbătat cu înflăcărare poporul să lupte contra brutalității stăpânirii și a falșului ei patriotism — muncitorii din Budapesta vor demonstra Duminecă, în 17 Martie, după amiază la 3 ore în fața monumentului lui Petőfi. Se vor declama poeziile cântărețului revoluționar, se vor intona cântece socialiste și apoi tovarășul *Desideriu Bokányi* va vorbi despre opera poetului sărbătorit și despre însemnătatea zilelor revoluționare din Martie 1848.

— **Cearta și pacea în partidul naționalist român.** De doi ani de zile în partidul naționalist român de aici a domnit mare vrajbă. Foile zilnice „Românul“ și „Tribuna“ făceau mereu spumă la gură și se improșca cu noroi în toți conducătorii naționaliști, demascându-se demagogismul fiecăruia. Și după certuri atât de scârboase, cari au înjosit întreg partidul, — vine acum vestea din Arad, că naționaliștii s'au împăcat, și-au întins mâna iarăș, jurându-se că vor fi uniți și solidari. Rezultatul prim al păcii e că foaia arădană „Tribuna“ a încetat să apară, comitetul naționalist în ședința de Dumineca ce a ținut-o la Arad, a hotărât să se ocupe mai vârtos de votul universal. După ce a văzut că această reformă e pe cale să se realizeze, acum în ceasul al 12-lea s'a hotărât să chibzuiească „asupra mijloacelor de executare a principiilor partidului naționalist în chestia reformei electorale.“ Frumos partid democratic!

— **Rectificare.** În darea de seamă a secțiunii române din Sibiu s'a strecurat o greșală de tipar. Astfel la venituri se constată următoarele: venituri pe anul 1911 118-68 coroane. La cheltueli pe anul 1911 109-57 coroane. În casă au rămas 8-11 cor. Venitul curat dela petrecerea dela Crăciun 85-95, în total 94-06 coroane. Cheltueli 50-83. La sfârșitul lui Ianuarie au rămas în casă 43-23 coroane. I. Crețu.

Poșta redacției.

Mai multor secțiuni și tovarășii! Din cauza boalei ce sufer de mai mult timp, astfel că rămânând și fără ajutor, comitetul central român din Budapesta a apelat la secțiunile și tovarășii din provincie să se facă colectă pentru ajutorarea mea. Astfel că a avut și rezultat apelul, că în curând am primit dela tovarășii din Arad suma de 32 cor., dela tovarășii din Blaj 18-12 coroane, dela tovarășii din secțiunea din Budapesta 16 cor., dela comitetul român central 15 cor. Deci primească și pe această cale mulțumitele mele

Cu salut frătesc:

Aurel Cristea

Redactor-responsabil: **Joan Flueraș**

Tipografia Világosság, societate anonymă, Budapest, VIII., Conti-utca 4.